

LIETUVOS INVESTUOTOJŲ PASITIKĖJIMO INDEKSAS

IV ketvirtis, 2014

Lietuvos investuotojų pasitikėjimo indeksas (LIPI) atspindi didžiausių Lietuvoje veikiančių užsienio kapitalo įmonių požiūrį ir lūkesčius dėl Lietuvos verslo klimato ir investicinės aplinkos. Indekso tikslas – įvertinti šalies verslo aplinką ir Lietuvos ekonomikos patrauklumą užsienio investuotojams, atsižvelgiant į Lietuvoje jau veikiančių investuotojų patirtį ir pastebėjimus.

Nustatydami indeksą siekiame ne tik įvertinti Lietuvos rinkos sąlygas, bet ir išsiaiškinti įtakingiausias jas formuojančius veiksnius.

LIPI – tai informatyvus įrankis, leidžiantis potencialiems investuotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims paprastai ir greitai gauti pagrindinę informaciją apie Lietuvos ekonomiką,

padėtį šalies rinkoje ir trumpalaikes ateities vystymosi perspektyvas.

Indeksą sudaro trys dalys, apžvelgiančios verslo aplinką, įmonių veiklai įtaką darančius veiksnius ir bendrovių investicinius planus. Nustatant LIPI, prioritetas teikiamas adekvačiai ir aktualiai informacijai, atitinkančiai rinkos tendencijas, todėl indekso tyrime kviečiami dalyvauti tik užsienio įmonių vadovai ir aukščiausio lygio vadybininkai.

LIPI tyrimas atliekamas didžiausius investuotojus į Lietuvos ekonomiką vienijančios asociacijos „Investors’ Forum“ iniciatyva. Jo metu apklaustos 62 Lietuvoje veikiančios užsienio kapitalo įmonės.

Indekso vertė	Interpretavimas
LIPI = 2 (maksimali vertė)	Visų respondentų lūkesčiai teigiami (absoliutūs teigiami lūkesčiai).
LIPI > 1	Teigiamus lūkesčius turinčių respondentų dalis yra didesnė už neigiamus lūkesčius turinčių respondentų dalį.
LIPI = 1	Teigiamus ir neigiamus lūkesčius turinčių respondentų skaičius yra vienodas.
LIPI < 1	Daugiau respondentų turi neigiamų lūkesčių, nei teigiamų.
LIPI = 0 (minimali vertė)	Visų respondentų lūkesčiai yra neigiami (absoliutūs neigiami lūkesčiai).

1 lentelė: indekso vertė ir jos reikšmė

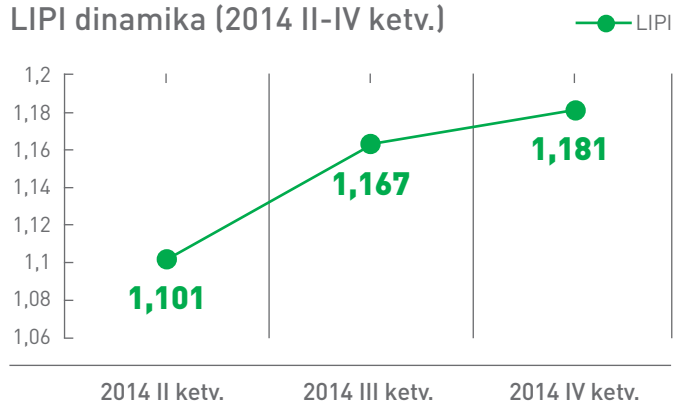
Kontaktai: Gytis Trilikauskis, Investors’ Forum
Gytis@investorsforum.lt; +370 612 784 62

SANTRAUKA IR IŠVADOS

INVESTUOTOJŲ PASITIKĖJIMAS LIETUVOS EKONOMIKA NEMAŽĖJA:
baigiantis 2014 m. lūkesčiai išlieka pozityvūs

▶ **LIPI**_{2014, IV ketv.} = **1,181**

LIPI dinamika (2014 II-IV ketv.)

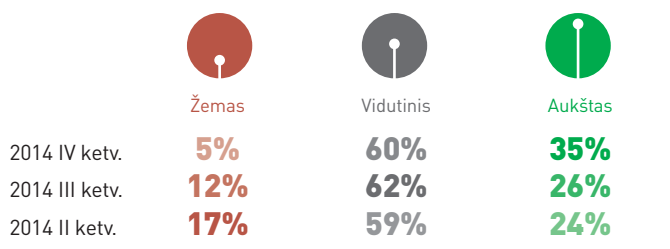
2 lentelė: LIPI dinamika 2014 m. II-IV ketvirtį

2014 m. IV ketvirčio LIPI reikšmė pasiekė 1,181 balo (iš 2 galimų) – iki šiol tai yra aukščiausias rodiklis. Nuo 2014 m. pradžios LIPI nuosekliai augo – investuotojai vis palankiau vertina Lietuvos verslo aplinką ir investicijų klimatą. Kylanti šalies ekonomika ir po finansinės krizės gerokai lankstesniu bei labiau konkurencingu tapęs Lietuvos verslas užsienio investuotojams leidžia tikėtis investicijų grąžos ir gerokai intensyvesnės prekybos tiek Lietuvos, tiek tarptautinėje rinkoje.

Svarbu pažymėti, kad investuotojų pasitikėjimas Lietuvos ekonomika auga nepaisant nestabilios padėties Rytų Europos regione. Nors įtampa tarp Rusijos ir Ukrainos išlieka didele grėsme Lietuvos ir visos Europos ekonomikai bei saugumui, investuotojai artimiausią ateitį linkę vertinti nuosaikiai optimistiškai.

PASITIKĖJIMĄ KELIANTYS VEIKSNIAI:
auga pasitikėjimas valdžios institucijomis,
investuotojai tikisi daugiau skaidrumo rinkoje

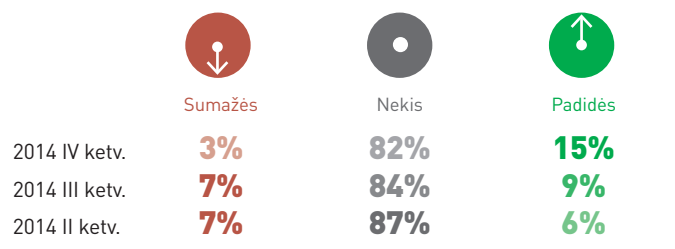
Politinio stabilumo vertinimas Lietuvoje

3 lentelė: politinio stabilumo lygis Lietuvoje, LIPI 2014

Per pastaruosius tris šių metų ketvirčius investuotojai geriausiai vertino Lietuvoje išaugusį politinį stabilumą. Dar 2014 m. II ketvirtį 17 proc. apklaustų investuotojų Lietuvos politinio stabilumo lygį įvardijo kaip žemą (žr. 3 lentelę). Tačiau taip manančių respondentų skaičius palaipsniui mažėjo: 2014 m. III ketvirtį jau 12 proc. investuotojų kritiškai įvertino šalies politinį stabilumą, o paskutinės apklausos duomenimis jau tik 5 proc. respondentų politinį stabilumą laikė žemu. Tuo tarpu apklaustųjų, įvertinusių Lietuvos politinio stabilumo lygį kaip aukštą, skaičius augo. Jis didėjo nuo 24 proc. (II ketv.) iki 35 proc. (IV ketv.). LIPI rezultatai rodo, kad Lietuva dėl didėjančio politinio stabilumo tampa patrauklesne valstybe investuotojams, yra tikima, kad valdžia netikėtai nesiims neracionalių pertvarkų arba reformų, galinčių sutrikdyti Lietuvos verslo aplinką. 2014 m. IV ketv. Lietuvos politinį stabilumą esant vidutiniu arba aukštu pripažino net 95 proc. investuotojų.

Lūkesčiai dėl verslo aplinkos skaidrumo, 2014 II-IV ketv.

4 lentelė: lūkesčiai dėl verslo aplinkos skaidrumo, LIPI 2014

Tyrimo duomenimis, skaidrumo augimo Lietuvos verslo aplinkoje 2014 m. IV ketvirtį tikisi 15 proc. investuotojų, 82 proc. mano, kad skaidrumo lygis nesikeis, ir tik 3 proc. respondentų nurodė, kad verslo aplinkos skaidrumas Lietuvoje keisis į blogąją pusę (žr. 4 lentelę). Investuotojų lūkesčiai dėl verslo aplinkos skaidrumo nuosekliai auga – vis daugiau respondentų pasitiki verslo ir kontroliuojančiųjų institucijų pastangomis didinti skaidrumą šalyje. Manančių, kad verslo aplinka Lietuvoje artimiausiu metu taps mažiau skaidri, per pastaruosius tris ketvirčius sumažėjo nuo 7 iki 3 procentų.

Politinio stabilumo didėjimas ir teigiami lūkesčiai dėl verslo aplinkos skaidrumo šalyje leidžia spręsti apie augantį investuotojų pasitikėjimą kontroliuojančiomis institucijomis ir jų kompetencija išlaikyti konkurencines sąlygas rinkoje. Pasitikėjimo augimui įtakos turi ir artėjantis euro įvedimas, kurio dėka šalyje turėtų stabilizuotis kainos – vartotojai galės įvertinti kainų skirtumus Lietuvoje ir ES šalyse bei priimti ekonomiškai naudingiausius sprendimus įsigydami produkciją iš Lietuvos ar kitų ES šalių už optimalią kainą. Tiek įmonės, tiek ir individualūs asmenys nebepatirs sąnaudų keičiant valiutą iš lito į eurą ir atvirkščiai.

ĮMONIŲ VEIKLOS RODIKLIAI: pasivyti augančią paklausą investuotojai siekia didindami darbuotojų skaičių ir kapitalo investicijas

Trečią ketvirtį iš eilės apklaustieji įmonių vadovai išsakė teigiamus lūkesčius dėl bendrovių veiklos rodiklių (žr. 5 lentelę). Daugiau kaip pusė apklaustos dalyvių (55 proc.) teigia, kad 2014 m. IV ketvirtį tikisi didėjančios paklausos rinkoje savo prekėms ir paslaugoms. Tai yra didžiausias iki šiol užfiksuotas teigiamas lūkesčių rodiklis. 2014 m. II ir III ketvirtį augančios paklausos tikėjosi atitinkamai 43 ir 40 proc. respondentų. Lietuvos ekonomikos augimą ir įmonių plėtrą rodo ir vis didesnė dalis

investuotojų, kurie žada didinti darbuotojų skaičių ir kapitalo investicijas, arba bent jau jų nemažinti. Kad darbuotojų skaičius ir investicijos į kapitalą nepakis, žada 55 proc. respondentų, kad padidės – 39 procentai. Kad šie rodikliai padidės arba nepakis, mano 94 proc. respondentų. Lyginant pastaruosius tris LIPI tyrimus, tai yra didžiausios dalies investuotojų teigiamai įvertinti lūkesčiai.

Įmonių veiklos rodikliai 2014 m.

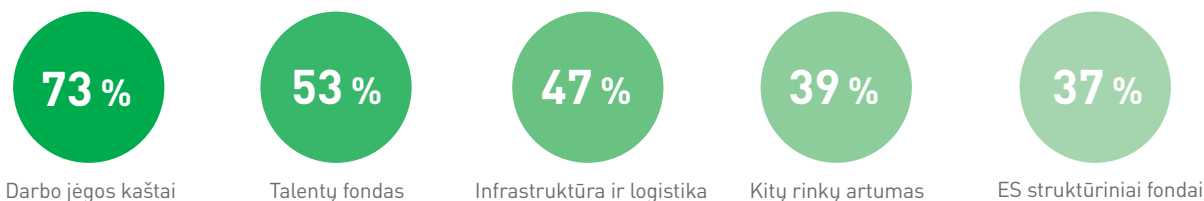
		IV ketv.	III ketv.	II ketv.
PAKLAUSA				
	Didės	55	43	40
	Didės arba nepasikeis	92	95	88
DARBUOTOJŲ SKAIČIUS				
	Didės	39	31	28
	Didės arba nepasikeis	94	85	88
KAPITALO INVESTICIJOS				
	Didės	39	33	33
	Didės arba nepasikeis	94	98	99

5 lentelė: įmonių veiklos rodikliai, LIPI 2014

Investuotojų pasitikėjimą rinkos galimybėmis Lietuvoje taip pat stiprina vis sparčiau auganti ekonomika ir vartotojų perkamoji galia. Kad spėtų patenkinti augančią paklausą, įmonių vadovai siekia didinti darbuotojų skaičių, atnaujinti arba papildomai

įsigyti įrangos ir kitaip investuoti į įmonių veiklos pajėgumų stiprinimą. Po finansinės krizės atsigaunantis verslas tapo konkurencingesniu ir šiuo metu rinkos dalyviai vis daugiau dėmesio skiria plėtrai.

INVESTICIJŲ SKATINIMAS: investuoti ir toliau vilioja konkurencinga darbo jėga, talentai ir naujasis ES struktūrinių fondų paketas

6 lentelė: labiausiai investuoti Lietuvoje skatinantys veiksniai, LIPI 2014 IV ketv.

LIPI duomenimis, Lietuva investuotojus labiausiai vilioja konkurencinga darbo jėga. Jau trečiąjį ketvirtį iš eilės darbo jėgą investuotojai įvardija kaip esminį Lietuvos konkurencinį pranašumą lyginant su kitomis ekonomikomis – taip mano 73 proc. respondentų. Antroje vietoje išlieka Lietuvos talentų fondas – jį įvardijo 53 proc. respondentų, o aukštą infrastruktūros ir logistikos lygį šalyje paminėjo 47 proc. investuotojų. Įdomu, kad reikšminga dalis (37 proc.) respondentų nurodė, jog naujas ES struktūrinių paramos fondų paketas 2015-2020 metams taip pat teigiamai veikia Lietuvos tarptautinį konkurencingumą.

Auganti produkcijos paklausa ir gerėjantys veiklos rodikliai skatina investuotojus sparčiau plėsti verslą Lietuvoje tam, kad patenkintų išaugusią paklausą tiek vidaus, tiek ir eksporto rinkose.

Taigi, konkurencinga, talentinga ir daug potencialo turinti darbo jėga skatina investuotojus rimtai svarstyti galimybes investuoti Lietuvoje, o didėjantis politinis stabilumas ir euro įvedimas nuo 2015 m. sausio 1 d. daro teigiamą įtaką pasitikėjimui Lietuvos verslo aplinka.

EKONOMIKOS PLĖTRĄ STABDANTYS VEIKSNIAI

VERSLŲ APLINKA:

makroekonominę stabilumą veikia tarptautinė įtampa; investuotojai pasigenda pertvarkų darbo santykiuose ir viešajame sektoriuje, bei efektyvesnės kovos su šešėline ekonomika

Makroekonominės aplinkos stabilumo lūkesčiai, 2014 II-IV ketv.

	Sumažės	Nekis	Padidės
2014 IV ketv.	15%	79%	6%
2014 III ketv.	12%	79%	9%
2014 II ketv.	1%	74%	15%

7 lentelė: makroekonominės aplinkos stabilumo lūkesčiai, LIPI 2014

Makroekonominės aplinkos stabilumas yra tas veiksnys, į kurį paskutinįjį šių metų ketvirtį investuotojai žvelgia su didžiausiu nerimu. Tai daugiausiai lemia konfliktas Ukrainoje. Net

artėjantis euro įvedimas ir su juo susijusi mažesnė verslo rizika makroekonominės aplinkos lūkesčių nepersveria į teigiamą pusę: 15 proc. respondentų prognozuoja stabilumą mažėsiant. Tai didžiausias nepasitikėjimo rodiklis per pastaruosius tris ketvirčius.

Vertindami vidaus ekonomiką ir sritis, kurioms, respondentų nuomone, būtinos permainos, investuotojai pirmiausiai įvardijo darbo santykių reglamentavimą (66 proc. apklaustųjų), kovą su šešėline ekonomika (61 proc.), viešojo sektoriaus efektyvumą (50 proc.), mokesčių sistemą (44 proc.) ir skaidrumą šalyje (44 proc.). Viešojo sektoriaus efektyvumas ir kova su „šešėliu“ į LIPI klausimyną buvo įtraukti tik pastarojoje apklausoje – šių ekonomikos plėtrą stabdančių veiksnių svarbą iliustruoja respondentų atsakymai.

Be jau minėtų sričių, 40 proc. respondentų nemažai problemų įžvelgė viešuosiuose pirkimuose bei švietimo sistemoje.

LIPI tyrimo rezultatai rodo, kad norint kurti funkcionuojančią, socialiai atsakingą visuomenę ir sąžiningą verslą, būtina užkirsti kelią korupcijai ir sukčiavimui, pažaboti nelegalų darbą bei užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas visiems rinkos dalyviams.

8 lentelė: permainų reikalaujančios verslo aplinkos sritys, LIPI 2014 IV ketv.

ĮMONIŲ VEIKLOS RODIKLIAI:

Veršlą ribojantys veiksniai

9 lentelė: veiksniai, šiuo metu ribojantys verslą, LIPI 2014 IV ketv.

Nors didesnė pusė, (net 55 proc.) investuotojų tikisi augiančios paklausos, 52 proc. respondentų „vis dar per mažą“ paklausą įvardija kaip vieną labiausiai verslą stabdančių veiksnių. Tai nurodo verslo siekį daug ir sparčiai plėstis, realizuoti produkciją tiek Lietuvoje ir Europos Sąjungoje, tiek kituose regionuose.

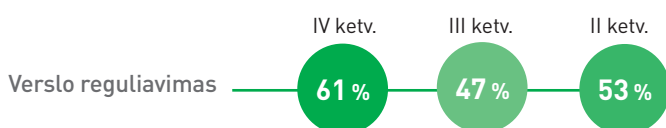
Perdėtas verslo reguliavimas taip pat lieka vienu pagrindinių barjerų sėkmingai vystyti verslą Lietuvoje. Šią kliūtį nurodo 31 proc. investuotojų. Tiek pat respondentų teigia, jog Rusijos ir Ukrainos konfliktas kelia grėsmę verslui.

Vis dėlto, nors Lietuvos investuotojai geopolitinę įtampą laiko rimta grėsme, padėtis nėra kritiška. Investuotojai suinteresuoti naujų rinkų paieška ir vartotojų perkamosios galios augimo užtikrinimu.

INVESTICIJŲ SKATINIMAS: perdėtas reguliavimas stabdo naujas investicijas

Ekonomikos ekspertai ir investuotojai pabrėžia, jog verslo reguliavimas ir investicinis klimatas yra vieni iš didžiausių įtaką sprendimui investuoti darančių veiksnių. Pažymima, kad kontroliuojančių institucijų veiklos efektyvumas ir reguliavimo kokybė yra antras pagal reikšmę veiksnys tiesioginėms užsienio investicijoms (TUI) skatinti. Pagal svarbą jis nusileidžia tik rinkos, į kurią investuojama, dydžiui ir potencialui.

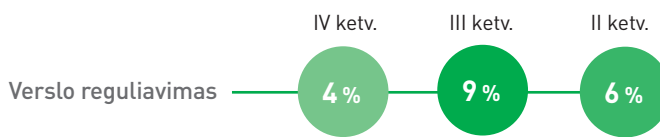
Įtakingiausi veiksniai, lemiantys investicijų kryptį. LIPI tyrimai, 2014

10 lentelė: verslo reguliavimo įtaka investicijų aplinkos patrauklumui.

Galima teigti, kad investicinis klimatas ir verslo sąlygos gali gerokai padidinti TUI į šalį – kurti darbo vietas, padėti įsisavinti gerą užsienio organizacijų praktiką, technologijas ir kt. Verslo sąlygas itin svarbiu veiksniu renkantis šalį investicijoms laiko ir LIPI tyrimo dalyviai (žr. 10 lentelę). Paskutinio ketvirčio tyrimo duomenimis, 61 proc. investuotojų pažymi, jog didelę įtaką galutiniam sprendimui dėl šalies pasirinkimo investicijoms daro verslo reguliavimo sąlygos toje šalyje.

Nerimą kelia tai, kad palyginti nedidelė LIPI tyrimų respondentų dalis verslo reguliavimą įvardijo kaip konkurencinį Lietuvos pranašumą (žr. 11 lentelę). Didžiausias rodiklis buvo pasiektas trečiajį 2014 m. ketvirtį, kai 9 proc. respondentų įvardijo verslo reguliavimą Lietuvoje kaip investicijas skatinantį veiksnį.

11 lentelė: Lietuvos konkurenciniai pranašumai, LIPI tyrimai (2014)

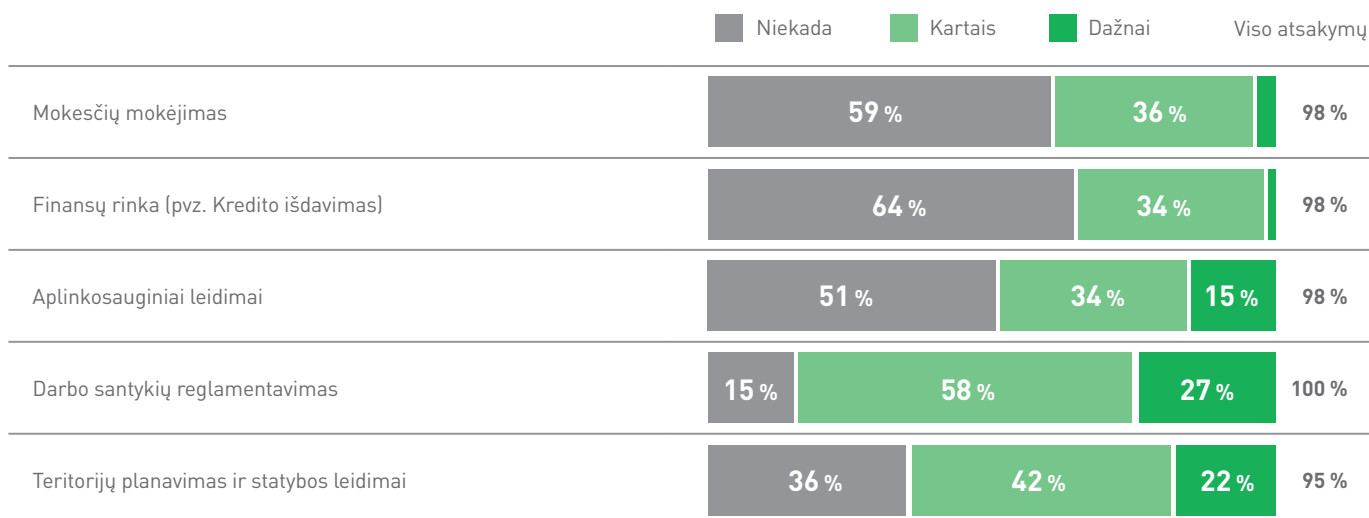
Akivaizdu, jog atotrūkis tarp verslo reguliavimo svarbos investicijoms ir dabartinių verslo reguliavimo sąlygų Lietuvoje, investuotojų akimis, yra gana didelis. Norint pritraukti daugiau investicijų į Lietuvos ekonomiką, šį atotrūkį būtina sparčiai mažinti. Tokiu atveju ne tik būtų skatinamos investicijos, bet ir pagerintos sąlygos Lietuvoje veikiančiam vietiniam verslui.

KITOS ĮŽVALGOS

IŠŠŪKIAI KASDIENEI ĮMONIŲ VEIKLAI

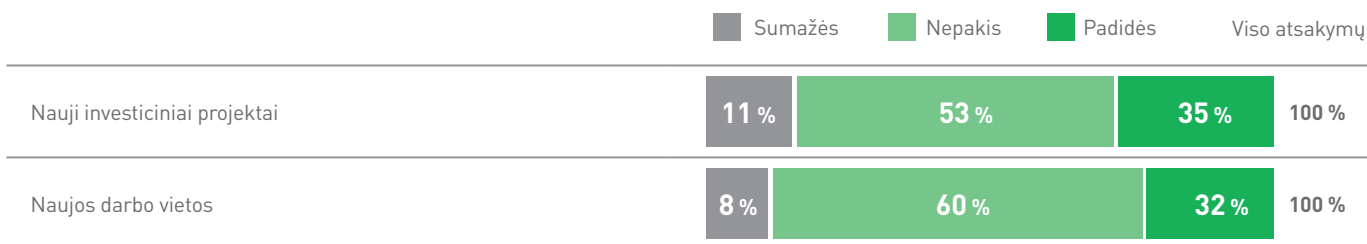
Vykdydamos kasdienę veiklą Lietuvoje įmonės ir toliau susiduria su iššūkiais, kylančiais dėl darbo santykių reguliavimo ir teritorijų planavimo. Net 27 proc. investuotojų su problemomis darbo santykių srityje susiduria nuolat, 58 proc. – kartais, ir tik 15 proc. su šiomis problemomis nesusiduria. Sudėtingas teritorijų planavimas taip pat apsunkina verslą Lietuvoje. Šioje srityje su problemomis dažnai susiduria 22 proc. investuotojų,

42 proc. problemų iškyla retkarčiais. Sunkumų įmonėms taip pat kyla kreipiantis dėl aplinkos apsaugos leidimų išdavimo, ruošiant poveikio aplinkai vertinimus ir kitose su aplinkosauga susijusiose srityse. 49 proc. LIPI respondentų nurodė, kad su iššūkiais aplinkosaugos srityje susiduria kartais arba dažnai.

12 lentelė: iššūkiai kasdienei verslo veiklai (atsakiusių proc.), LIPI 2014 IV ketv.

INVESTICINIAI PLANAI

13 lentelė: Įmonių investiciniai planai, LIPI 2014 IV ketv.

Su investicijomis susiję LIPI respondentų lūkesčiai išlieka teigiami. Investicijas į naujas darbo vietas 2014 m. IV ketv. planuoja didinti 32 proc. apklaustos dalyvių, mažinti - tik 8 proc. apklaustųjų (žr. 13 lentelę). Investicinių projektų vertinimai taip pat išlieka optimistiški - daugiau nei trečdalis respondentų (35 proc.) 2014 m. IV ketv. žada pradėti naujus investicinius projektus.

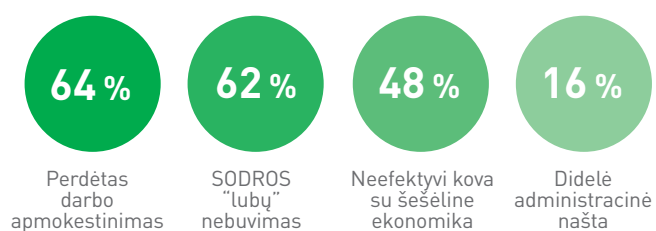
Užsienio kapitalo įmonės, kaip ir kiti rinkos dalyviai, prognozuoja tolesnį ekonomikos augimą ir tikisi didėjančios paklausos prekėms ir paslaugoms. Šie lūkesčiai skatina investuoti į savo pajėgumų stiprinimą ir darbo jėgą, didinti veiklos efektyvumą. Apibendrinus visų LIPI tyrimų rezultatus nustatyta, kad naujas investicijas planuojančių užsienio kapitalo įmonių yra daugiau nei tų, kurios investicijas planuoja mažinti. Taigi, investuotojai yra užtikrinti dėl stabilaus rinkos augimo.

MOKESČIŲ SISTEMOS NEEFEKTYVUMO PRIEŽASTYS

Investuotojai Lietuvoje nuolatos atkreipia dėmesį į šalies mokesčių sistemos neefektyvumą ir laukia pertvarkų šioje srityje. LIPI duomenimis, mokesčių sistemą Lietuvoje, kaip neatidėliotinų permainų reikalaujančią sritį, 2014 m. IV ketv. apklausoje įvardijo 44 proc. respondentų. Ankstesniuose LIPI tyrimuose šią sritį išskyrė dar daugiau apklaustų investuotojų - 57 proc. 2014 m. III ketv. ir 72 proc. 2014 m. II ketvirtį.

2014 m. III ketv. LIPI tyrime respondentų buvo prašyta nurodyti priežastis, dėl kurių, jų manymu, Lietuvos mokesčių sistema nėra pakankamai efektyvi ir įvardyti, kodėl šioje srityje reikalingos permainos (žr. 14 lentelę). Apklausoje duomenimis, didžiausią įtaką mokesčių sistemos neefektyvumui daro perdėtas darbo jėgos apmokestinimas ir nenustatytos SODROS „lubos“. Šias priežastis įvardijo atitinkamai 64 ir 62 proc. respondentų. Investuotojų teigimu, minėti mokesčių sistemos aspektai reikšmingai padidina verslo išlaidas ir gali daryti neigiamą įtaką darbuotojų motyvacijai.

Nenustatytos SODROS „lubos“ sukuria reikšmingų kliūčių verslo veiklai Lietuvoje ir itin paveikia įmones, kurios siekia įdarbinti aukštą kvalifikaciją turinčius, gerai apmokamus darbuotojus. Darbdaviai yra atsakingi už socialines įmokas, tad kiekvienas papildomas darbuotojas darbdaviui reiškia nemažas papildomas išlaidas - kuo darbuotojas geriau apmokamas, tuo didesnės darbdavio išlaidos. Dėl šios priežasties įmonės yra netiesiogiai skatinamos samdyti pigesnę darbo jėgą, o ne investuoti į talentus ir kurti didesnę pridėtinę vertę turinčią produkciją.

14 lentelė: mokesčių sistemos neefektyvumo priežastys

KVALIFIKUOTOS DARBO JĖGOS TRŪKUMAS: PRIEŽASTYS

15 lentelė: priežastys, lemiančios kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą šalyje

Dar viena didelė problema, su kuria Lietuvoje susiduria investuotojai, yra kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas. Atsižvelgiant į tai, kad palyginti pigi darbo jėga yra vienas iš didžiausių Lietuvos konkurencinių pranašumų, norint pritraukti daugiau tiesioginių užsienio investicijų, Lietuvai yra būtina padidinti ar bent jau išlaikyti darbo jėgos pasiūlą.

77 proc. investuotojų teigia, kad Lietuvoje jie pasigenda darbuotojų, turinčių pakankamą profesinę patirtį ir reikiamas kompetencijas (žr. 15 lentelę).

Investuotojų susirūpinimą taip pat kelia šalies švietimo sistema ir absolventų pasiskirstymas. 49 proc. LIPI respondentų nurodė, kad universitetų absolventai neturi pakankamai teorinių ir praktinių žinių, reikalingų darbo rinkoje. Beveik trečdalis (30 proc.) investuotojų mano, kad Lietuvos universitetai paruošia per mažai darbo rinkai aktualių sričių specialistų.